

місцевого самоврядування. Йдеться про те, що легітимність влади виходить від народу, який через вибори виявляє свою волю владним структурам і через вибори контролює їх.

З точки зору особливостей загальносистемних якостей, політична система України характеризується як:

- відносно стабільна (на поверхні) система, яка спроможна легко трансформуватися в нестабільну внаслідок поглиблення конфліктів між основними політичними блоками, у т. ч. й усередині державного механізму;
- система з відносно низьким темпом соціальних процесів та недостатньо сприйнятлива до соціальних новацій;
- молода самостійна система, яка фактично не має достатньо ефективних сучасних традицій та досвіду самостійного функціонування;
- централізована, з деякими елементами регіоналізації та децентралізації;
- система, що здійснює не весь комплекс функцій, які є необхідними для забезпечення нормального функціонування цивілізованого суспільства;
- перехідна від закритої до відкритої;
- система, що діє в умовах надзвичайної, а не нормальної ситуації.

Політичну систему в Україні ще не можна вважати сталою, тому саме виборчі процеси слугують імпульсом до її вдосконалення та зростання політичної зрілості громадян і формування нової політико-управлінської еліти зі зростанням її політичної свідомості та відповідальності перед народом за державотворчі процеси на шляху до демократії.

Як висновок зазначимо, що без прийняття законів про державно-територіальний устрій, про Адміністрацію Президента України, Кабінет Міністрів неможливо встановити стабільну політичну систему. Політична модернізація в Україні можлива лише за умови подолання політичної кризи, коли політична еліта отримає підтримку «знизу» і «ззовні» на кардинальні політичні реформи.

Список використаних джерел

1. Паламарчук В. М., Литвиненко О. В., Янішевський С. О. Трансформація демократії та пошук стратегії суспільно-політичного розвитку України: Монографія. (Серія «Стратегія політики і політичний аналіз»). — Вип. 7. — К., 2003. — 120 с
2. Сухонос В. В. Динаміка сучасного державно-політичного режиму в Україні: антиномія демократизму і авторитаризму: Монографія. — Суми, 2003. — 336 с
3. Нагарна Л. П. Політична культура українського народу: історична ретроспектива і сучасні реалії. — К., 1998. — С 195—196.
4. Формування якісно нової політичної системи в Україні: влада, партії, суспільство // Трибуна. - 2000. - № 3-4. - С. 13-15

**Здобувач вищої освіти ступеня «бакалавр» 2 курсу
Навчально-наукового інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ**

**Здобувач вищої освіти ступеня «бакалавр» 5 курсу
Кропивницького відділення ННІЗДН Національної
академії внутрішніх справ**

**Професор кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, старший науковий співробітник.**

**Сарібекян Юлія Артурівна; Сірда Інна Михайлівна; Лов'як Олег Орестович
ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ БУЛІНГУ**

Що таке булінг? Звідки він з'явився? І як з ним боротися? Сьогодні ці питання постають дуже гостро, адже дана проблема, на жаль, не аби як поширена у сучасному суспільстві. Як відомо, й Україна не є винятком. Насилля у школі, дідівщина,

бабовщина, моральне та фізичне травлення - усі ці прояви булінгу зустрічаються кожен день у різних прошарках. Тому сьогодні вкрай необхідно проаналізувати дану проблему та надати усі можливі вирішення щодо цього питання.

Для більш глибокого розуміння теми, надамо визначення дефініціям, що будуть мати місце у розгляді питання.

Булінг (bullying, від англ. bully — хуліган, забіяка, задирака, грубіян, насильник) визначається як утиск, дискримінація, цькування[1].

Дідівщина (бабовщина) – неналежні побутові умови, брутальне поводження та насильство у відношеннях із військовослужбовцями (чоловіками чи жінками), що щорічно призводить до захворювань, каліцтва чи навіть смерті[2].

Дискримінація – це будь-яка відмінність, виключення, обмеження або перевага, за ознакою раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних або інших поглядів, національного або соціального походження, майнового положення, народження або іншої обставини, і яка має на меті або як наслідок, знищення або применшення визнання, використання або здійснення всіма особами, на рівних можливостях, всіх прав і свобод[3].

Екстремізм – схильність до крайніх поглядів, дій і заходів[4].

Проаналізувавши матеріали щодо даного питання, можна зробити висновок, що таке поняття як “булінг” та перші публікації про нього з’явилися в Україні приблизно у 2005 році. Проте насилля у суспільстві з’явилося ще задовго до цього. Постає цікаве питання, як на законодавчому рівні в Україні була поставлена дана проблема. Щоб знайти відповідь, спочатку проаналізуємо такі важливі документи як Цивільний Кодекс УРСР 1922 року, Цивільний Кодекс УРСР 1963 року та Цивільний Кодекс України 2003 року.

По-перше, розберемо ЦК УРСР 1922 року. Якщо говорити за булінг між громадянами, то згідно ст. 5 ЦК УРСР 1922 року кожен громадянин УРСР і союзних радянських республік мав право вільно пересуватися і селитися на території УРСР, вибирати не заборонені законом заняття і професії, набувати і відчужувати майно з зазначеними в законі обмеженнями, укладати правочини і вступати в зобов’язання, закладати торгові і промислові підприємства, з додержанням усіх постанов, що регулюють промислову та торгову діяльність і охороняють застосування праці. Таким чином, ми бачимо, що встановлюється рівність між громадянами, що у свою чергу не може допускати будь-яке насилля. Проте, аналізуючи стан булінгу у відношенні “держава-особа”, можна сказати, що така проблема мала місце, бо ст. 1 Цивільного кодексу зазначала, що “цивільні права захищаються законом, за винятком того, коли вони здійснюються всупереч їх соціально-господарського призначення”. Введення такого неправового критерію, як “соціально-господарське призначення” давало судам значний простір тлумачення закону. Навіть не закріплені в законі майнові права, якщо вони здійснювалися всупереч з їх “соціально-господарським призначенням” (що визначав суд), на підставі ст. 1 могли бути анульовані. Отже, держава мала можливість утискати громадян у їх певних цивільних правах, а як відомо утиск - це один із проявів булінгу[5].

Розібравши стан ЦК УРСР 1922 року, перейдемо до ЦК УРСР 1963 року, який проіснував аж до 2004. Як і минулий Цивільний Кодекс, новий юридично закріплював рівність громадян та їхні певні права. Проте, не дивлячись на формальність, реально Кодекс змінив свої норми до більш суворих, які у свою чергу ще більш обмежували волю людей. Так, наприклад, Розділ II змінив свою назву з “Речове право” на “Право власності”. Цю тенденцію можна сприймати як скорочення числа речових прав. Крім того, у новому ЦК серед видів власності взагалі не згадується приватна. Це певним образом був утиск з боку держави. Тепер громадяни чітко обмежувалися у праві мати власне майно, з цього часу усе було спільним, належало “радянському суспільству”. Також новий ЦК значно розширив зобов’язання щодо громадян. Так, з’явилися розділи,

що були присвячені позиції, контрактації, поставці, розрахунковим і кредитним відносинам, довічному утриманню та іншому. Отже, правовий цивільний стан громадян погіршився, що відображалось в обмеженні їх прав Цивільним Кодексом. Держава не мала на меті покращити положення населення, розширити їх право власності чи зробити їх “вільними” від різноманітних утисків. Ні, держава спрямовувала свою діяльність тільки на одне - зробити все майно спільним, тобто “радянським”. Якщо ми говоримо, що булінг - це фізичне і моральне цькування, утиск та дискримінація, то певним чином можна стверджувати, що радянська влада була безжалісна по відношенню до радянського населення. А як відомо, влада, що підтримує певні явища, дає пряму можливість поширити цю діяльність серед усього населення. Так, почав зароджуватися булінг[6].

Останнім основним правовим актом, що грає велику роль у цивільному законодавстві нашої країни, є Цивільний Кодекс України 2003 року. Після проголошення незалежності нова влада прагнула подолати “радянські правила” та побудувати нову самостійну державу, яка буде всю свою діяльність спрямовувати на підтримання важливих міжнародних відносин та покращення життя громадян України. Таким чином, новий ЦКУ мав на меті відновити права фізичних осіб. Головною різницею між ЦК 2003 року і ЦК 1963 року було те, що в новому Друга книга присвячується «Особистим немайновим правам фізичних осіб», в якій містяться норми, спрямовані на забезпечення природного і соціального існування фізичних осіб, що виражається в тенденції до забезпечення прав особистості. Також у 2003 році цивільне законодавство відновило право власності, що дуже поширило коло цивільних прав. Крім того, науковці стверджують, що в радянському законодавстві особистості відводиться вторинне значення (на першому місці завжди стояла держава), в той час як у чинному законодавстві особистість є центральним елементом. Отже, сьогодні юридично норми ЦКУ спрямовуються на підтримання цивільних прав громадян. Порівняно з минулими Кодексами чинний дає набагато більше можливостей[7].

Якщо говорити, що булінг з боку держави значно послабився, то, на жаль, цього не можна зазначити серед суспільства. Закони змінилися, але старі звички залишилися. Відносини між особою та державою стали більш гуманними, але відносини всередині суспільства не змінилися, навпаки, їх стан погіршився у рази. Сьогодні термін “булінг” серед населення набуває нового значення - більш поширеного і жорсткого.

Дана проблема почала турбувати не тільки суспільство, а й уряд. Тому 2 жовтня 2018 року Верховна Рада України підтримала в першому читанні законопроект №8584, який визначає поняття «булінг» і вводить адміністративну відповідальність за нього. Законопроект передбачає штраф за булінг та за приховування працівниками навчальних закладів випадків знущань у розмірі від 20 до 200 неоподаткованих мінімумів. Також проект пропонує зобов'язати навчальні заклади викладати у відкритий доступ правила поведінки та інструкції щодо протидії знущань та подання скарг на випадки булінгу. Освітній омбудсмен матиме право отримувати і перевіряти інформацію, статистику за заявами про випадки булінгу та відповідну реакцію з боку навчальних закладів[8].

Крім недавно прийнятого законопроекту, існує також багато організацій, діяльність яких базується на вирішенні проблеми булінгу. Такими є UNICEF, Благодійний фонд "Kiddo", Громадська організація "Студена", Український інститут дослідження екстремізму, ЖІНОЧИЙ КОНСОРЦІУМ УКРАЇНИ, Український фонд "Благополуччя дітей", Міжнародний жіночий правозахисний центр "Ла Страда-Україна"[9]. Багато з них спрямовані саме на подолання дитячого булінгу в сім'ї чи навчальних закладах. Проте проблема не обмежується лише серед дитячого покоління. Тому розберемо деякі організації, які мають на меті знищити прояви булінгу у цілому.

Неприбуткова громадська організація «STUDENA» займається втіленням культурно-просвітніх та правозахисних проектів. Вони працюють задля зниження агресивності і нетерпимості у суспільстві, просувають ідеї рівності прав та

можливостей людей, незалежно від їх статі, раси, віросповідання. Їх основні напрямки діяльності[10]:

- Соціальна адаптація військових – проекти, спрямовані на інтеграцію ветеранів АТО до мирного життя. Проекти протидії пияцтву на фронті. Проекти дозволів для військових, що перебувають у частинах.
- Гендерна рівність – проекти, спрямовані на встановлення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в Україні; проекти задля уникнення сексизму і статевої нетерпимості.
- Культура і освіта – проекти, спрямовані на розкриття культурного і наукового потенціалу України, на пропагування України та її мови, традицій, історії.
- Правозахист – розвиток правосвідомості та громадянського суспільства, просвітницька робота в сфері захисту прав людини.

Як бачимо дана організація займається протидією булінгу у багатьох сферах життя. Вони провели статистики серед різних прошарків суспільства, надали можливість анонімного звернення, а також вивели основні форми цькування, серед яких є як нанесення фізичної та моральної шкоди самої людині, так і нанесення матеріальної шкоди її майна.

Український інститут дослідження екстремізму також є однією з організацій, яка займається проблемою булінгу в нашій країні. Український інститут дослідження екстремізму – це неурядова громадська організація науково-дослідницького і просвітницького спрямування. Метою Інституту є вивчення особливостей проявів екстремізму в усіх сферах життя в Україні, наукового, організаційного та інформаційного сприяння органам влади, громадським організаціям та громадянам у проведенні заходів із упередження, деескалації та зниження впливу екстремізму на політичний, економічний, соціальний розвиток України та реалізацію прав людини; дослідження та адаптації до умов України іноземного досвіду упередження та деескалації проявів екстремізму[11].

На сьогоднішній день також відома така організація, як Жіночий консорціум України. Жіночий консорціум України - це об'єднання, засноване жіночими громадськими організаціями, для забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків та благополуччя дітей в Україні. Їхньою метою є вирішення актуальних проблем у сфері гендерної рівності та реалізації прав дитини, через адвокатування та ефективну співпрацю з державними та недержавними організаціями, а також широке залучення місцевих громад та інституцій[12].

Таким чином, сьогодні активно введеться боротьба проти булінгу. Якщо організації вже десятиліття вирішують цю проблему, то влада тільки починає вводити необхідні заходи. Поява на законодавчому рівні адміністративної відповідальності за булінг - це великий крок до вирішення такого гострого питання. Подальший розвиток заходів проти цькування обов'язково приведе до знищення антигуманної поведінки.

Більша частина суспільства вже готова до змін. Це підтверджує робота багаточисельних організацій не тільки міжнародних, а й саме українських. Головне, продовжити розвиток законодавчої системи, що регулює норми, пов'язані з різними формами булінгу. Удосконалення законодавства та введення більш жорстких форм покарання повинно дати свій результат та, можливо, не повністю, але у більшій частині покращити стан українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Куртова С. С. “Булінг у школі”/Офіційний сайт osvita.ua.
2. Велівченко В. “Чи дідівщина і далі є “законом” в армії?”/Ресурсний центр ГУРТ/Офіційний сайт gurt.org.ua.
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права/Стаття 26.

4. Енциклопедія сучасної України в електронному вигляді/“Екстремізм”/http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18837
5. Цивільний Кодекс УРСР, 1922р.
6. Цивільний Кодекс УРСР, 1963р.
7. Цивільний Кодекс України, 2003р.
8. Коротаєвський Л. “Рада підтримала в першому читанні закон про протидію булінгу”/Офіційний сайт hromadske.ua.
9. Розділ Міністерства освіти і науки “Організації, які займаються проблемами булінгу в Україні”/Офіційний сайт mon.gov.ua.
10. Офіційний сайт громадської організації «STUDENA»/Розділ “Про нас”/https://studena.org/pro-nas/
11. Офіційний сайт Українського інституту дослідження екстремізму/Розділ “Про нас”/http://uire.org.ua/category/pro-nas-uk-uk-uk-uk/
12. Офіційний сайт Жіночого консорціуму України/Розділ “Про нас”/https://wcu-network.org.ua/ua/about/organization

Слухач 5-В курсу Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

Сахаров Сергій Павлович¹

МІСЦЕ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ СЕРЕД ПРАВОВИХ СИСТЕМ СВІТУ

Дана тема є досить актуальною, оскільки немає чіткої відповіді на питання: «До якої правової сім’ї належить сучасна правова система України?» Адже сьогодні ми можемо спостерігати безліч концепцій та точок зору з приводу цього питання. У період існування СРСР, безумовно, можна було говорити про соціалістичну правову сім’ю, до якої і була класифікована українська правова система. Сьогодні ж слід розглядати питання формування самостійної правової системи України, яке, на мою думку, є складним і досі не вирішеним. Адже правові системи розвиваються, зближуються, взаємодіють, відбувається розбудова громадянського суспільства, збільшується вплив міжнародного права.

Тому метою моєї роботи є аналіз правової системи України, а також розгляд правових систем світу, пошук їх взаємозв’язку та місця національної правової системи України серед останніх.

Оскільки дана тема є актуальною, то слід сказати, що її розробкою займалися багато науковців, таких як: С.С. Алексєєв, В.К. Бабаєв, В.Д. Бабкін, Є.В. Бурлай, О.М. Васильєв, А.П. Заєць, О.В. Зайчук, Ж.-Ж. Карбоньє, Д.А. Керімов, М.І. Козюбра, та ін.

Більшість вітчизняних науковців поділяють усі правові системи на такі групи: англосаксонську, романо-германську, слов’янську правові сім’ї і мусульманське право. Хочу звернути увагу на думку Л.А. Луць, яка є досить доречною, як на мене, що сьогодні можна говорити і про новий тип правової системи – міждержавний, який виникає під час таких процесів як глобалізація та регіоналізація. Це пов’язано, перш за все, з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу. Варто згадати про так звані «гібридні» правові системи, які не належать до жодної із класифікованих систем, але існують, розвиваються, мають певні схожі та відмінні риси з іншими системами. До таких можна віднести системи скандинавських та латиноамериканських країн.

На мою думку, щоб вирішити питання місця правової системи України серед правових сімей світу, варто звернутися до історичного аспекту розвитку держави. Адже починаючи з Київської Русі, існування Галицько-Волинської держави, періоду

¹ Науковий керівник: Харченко Н.П.